

موضوع :

بررسی خرافه در مجالس

عزاداری

گردآوردندگان :

زینت اسماعیلی

ندا احمدی

الهام سلامی

زینب حبیبی فرد

زینت شکری

استاد راهنما :

سرکار خانم اعظم جلالی

زمستان ۱۳۹۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

یکی از مسائلی که امروزه در بین جوامع مسلمین رواج یافته و باعث سوء استفاده ی دشمنان دین و انزجار عمومی نسبت به الگوهای دینی ما گشته وجود و رواج خرافات ، بدعت ها و تحریف ها در دین است . که متأسفانه اغلب عامه ی مردم و برخی از خواص به آن دامن می زنند و با این کار آب در هاون دشمن ریخته و با دست خود به پیکره ی دین ضربه می زنند .

البته به لطف خدای حکیم ، متون دینی ما بسیار محکم و متقن بوده و به هیچ عنوان با مسائل غیر علمی و ساختگی سازگاری ندارد . قرآن کریم که منبع علم و حکمت و معرفت است و کوچکترین تناقض و و اختلافی در آن نیست و به هیچ عنوانی قابل خدشه نمی باشد از یک طرف ، و روایات ما که میراث فقها و عالمان دینی از ائمه اطهار (علیهم السلام) و ثمره ی تلاش های بی وقفه آن بزرگواران است نیز از طرف دیگر ، راه گشای تمامی مشکلات است ولی به هر حال دشمنان دین همواره کوشیده اند که با ایجاد راه های انحرافی در کنار صراط مستقیم ، انسانها را از مسیر حق منحرف نمایند و البته در زمان غیبت امام عصر (عج) از غیبت ان حضرت سوء استفاده نموده و بدعت های بیشتری را در دین نهاده اند . البته اگر چه اصل دین زیر سایه ی امام عصر (عج) محفوظ و مصون است ، اما این بدعت ها می تواند عامل بسیار مهمی در تضعیف و سست نمودن چهره دین مقدس مان گردد و به مرور باعث مهن و سستی اعتقادات و باورهای مردم شود .

مقاله ی پیش رو در صدد یافتن پاسخی به این پرسش محوری است ؛ که چرا و چگونه خرافات و بدعت ها در مجالس عزاداری رواج یافته و مرسوم شده است ؛ و هم چنین به تحلیل و واکاوی ریشه ها و دلایل این خرافه ها خواهد پرداخت.

عنوان	صفحه
مقدمه	۴
خرافه	۵
تعریف لغوی خرافه	۵
تعریف اصلاحی خرافه	۵
تعریف لغوی بدعت	۶
روند تاریخی خرافات	۷
خرافات و بدعت ها در اسلام	۸
نمونه هایی از اعمال خرافی در عزاداری	۱۰
سیره ائمه اطهار در عزاداری حضرت سیدالشهدا علیه السلام	۱۶
سخنی با دشمنان اسلام	۲۰
وظایف و رسالت علما	۲۱
آسیب خرافه گرایی	۲۳
ریشه و زمینه و عوامل گرایش به خرافات	۲۴
۱- شفاف نبودن باورها در فرهنگ و تمدن ملل شرقی	۲۴
۲- عجین شدن باورهای دینی با واقعیات در جامعه دینی	۲۴
۳- تفکیک نشدن حوزه خرافات از حوزه دین	۲۵

- ۴- رواج ساده اندیشی و راحت طلبی ۲۵
- ۵- جهل مردم و پیروان دینی ۲۵
- ۶- منفعت طلبی آگاهان سودجو ۲۵
- ۷- تلاش مخالفان شریعت برای از میدان خارج کردن شریعت ۲۶
- ۸- مواجهه با ناکامی در زندگی و جست و جوی سعادت ۲۶
- آثار و مضرات خرافه گرایی ۲۶
- راه‌های مقابله با خرافات و خرافه گرایی ۲۷
- ۱- افزایش آگاهی‌های عمومی ۲۸
- ۲- تفکیک حوزه دین و عقلانیت از حوزه خرافات ۲۸
- ۳- افزایش قدرت استدلال و نقادی ۲۸
- ۴- افزایش تعهد و مسئولیت پذیری ۲۸
- ۵- مقابله با ساده‌اندیشی و تن‌پروری ۲۸
- ۶- تصفیة تفکر دینی ۲۹
- ۷- به روز کردن اندیشه‌های اسلامی و دینی ۲۹
- فصل دوم : عزاداری ۳۰
- تعریف لغوی و اصطلاحی ۳۰
- ماهیت عزاداری ۳۰
- فلسفه عزاداری ۳۰
- ثمرات عزاداری ۳۲

کسی که ظلم پذیر است ، امری مسلک است ، چنانچه ظالم هم موی صفت است ، هر چند که زمزمه « یا حسین (ع) » بر لب داشته باشد .^۱

ثمرات عزاداری

شرکت در مراسم مذهبی و عزاداری ها ، ثمرات بسیاری دارد که در اینجا به برخی از آن ثمرات اشاره می کنیم :

۱ - حفظ مکتب اسلام

گریه کردن بر شهید ، زنده نگهداشتن نهضت است . اینکه در روایت هست که کسی که خودش گریه بکند یا دیگری را بگریاند یا خودش را به صورت گریه دارد و در آورد ، جزایش بهشت است ، برای آن است که حتی آن کسی که به صورتش ، یک حال حزن می دهد و صورت گریه دار به خودش می دهد ، این فرد دارد نهضت را حفظ می کند ، نهضت امام حسین (ع) را حفظ می کند ، بی خو نبود که مأمورین ساواک رضاخان ، تمام مجالس عزا را قدغن کرده اند . رضا خان همچو نبود که در اصل و اساس مخالف با این مسائل نشود . رضا خان مأمور بود ؛ مأمور بور برای آنهایی که کارشناس بودند ، آنهایی که ملتفت بودند مسائل را ؛ دشمن های ما که حال ملت ها را مطالعه کرده بودند ، می دیدند که تا این مجالس هست و تا این نوحه سرائی های بر مظلوم هست و تا آن افشاگری ظال هست ، نمی توانند به مقاصد خودشان برسند .^۲

۲ - تطهیر جان و تهذیب نفس

از فواید دیگر حضور در مراکز مذهبی ، اثر شگرف آن در تطهیر جان و تهذیب نفس است . قرآن کریم در مورد این مراکز می فرماید : « که در آن جا مردمانی هستند که تطهیر ضمیر و صفای دل را دوست می دارند^۳ ؛ « فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ »^۴ .

۳ - آشنایی با جهان بینی و معارف توحیدی

از جمله فواید دیگر شرکت در مراسم مذهبی و عزاداری سالار شهیدان (ع) می توان به این فرمایش حضرت امام حسین (ع) اشاره کرد که فرمود : « من أتنا لم يعدم خصلة من أربع: آية محكمة، وقضية عادلة وأخا مستفاد، ومجالسة العلماء »^۵ . کسی به سوی ما بیاید - یعنی در مجالس مذهبی حضور یابد - کتابهای مربوط

^۱ - حماسه و عرفان ، آیت الله جوادی آملی ، ص ۲۱۱-۲۱۲.

^۲ - صحیفه نور ، ج ۱۰ ، ص ۳۱ .

^۳ - شکوفایی در پرتو نهضت حسینی ، آیت الله جوادی آملی ، ص ۲۴۹.

^۴ - توبه ، ۱۰۸ .

^۵ - بحارالانوار ، ج ۴۴ ، ص ۱۹۵.

مربوط به ما را بخواند و سنت و سیرت ما را بیاموزد ، از چند فایده بهره مند می شود ؛ یکی از آنها اینکه آیات محکم الهی و جهان بینی و معارف توحیدی آشنا می شود .^۱

۴- نشر معارف اهل بیت در بین مردم

مجالس عزاداری اهل بیت (ع) روح معارف را در دل‌های مسلمانان ب می انگیزد و علوم و دانشها به برکت این مجالس ، نشر می گردد و در صورتی که از روی اصول صحیح اجرا شود ، می توان گفت بهترین مدرسه برای مردم عوام است که در آن به اوار حکمت ها به واسطه گفتار عالی پیشوایان آشنا می شوند و از این مجالس ، صدف های روش پیشوایان را دریافت می دارند و به عبرت های گوگونان واقف می گردند و به احادیث و تفسیر و فقه آشنا می شوند و آنچه را لازم می دارند و ناچارند بیاموزند ، فرا می گیرند . بلکه این مجالس ، تنها مدرسه ای برای عوام مردم در تمامشهرهای اسلامی است .^۲

اهمیت عزاداری برای امام حسین (ع) در سخن بزرگان

آیات و روایات

از امام صادق (ع) نقل شده : که امام حسین (ع) به سوی پیامبر می آمد ک حضرت به استقبالش شتافت و او را در دامن خویش نشاند و فرمود : همانا کشته شدن حسین (ع) در دل‌های مومنین ، حرارتی ایجاد کرده است که هرگز سرد نخواهد شد .^۳

امام صادق (ع) فرمود : هیچ چشمی و هیچ اشکی نزد خدا محبوب تر از چشمی که بر امام حسین (ع) گریه می کند ، نیست . در حدیث مناجات ، حضرت موسی (ع) عرضه میدارد : پروردگارا ! از چه رو امت محمد (ص) را بر دیگر امت ها برتری دادی ؟ خداوند فرمود : آنها را به خاطر خصلت برتری دادم . موسی عرضه داشت : آن خصلت ها که به آن عمل می کنند . کدامند ؟ تا به بنی اسرائیل فرمان دهم به آنها عمل کنند . خدا فرمود ک نماز و زکات و روزه و حج و جهاد و نماز جمعه و نماز جماعت و قرآن و علم و عاشورا . موسی عرضه داشت : پروردگارا ! عاشوا چیست ؟ فرمود : گریه کردن و گریاندن بر سبط (نوه دختری) محمد (ص) و مرثیه و عزاداری برای معصیت فرزندان مصطفی (ص) .^۴

امام خمینی (ره) : ملت ما قدر این مجالس را بدانند ، مجالسی که زنده نگه می دارد ملت ها را در ایام عاشورا زیاد و زیاد تر و در سایر ایام هم غیر این ایام متبرکه ، هفته هاست و جنبش های این طوری هست . اگر بعد سیاسی اینها را بفهمند ، همان غریزه ها هم مجالس به پا می کنند و عزاداری می کنند ؛ اگر

^۱ - شکوفایی عقل در پرتو نهضت حسینی ، آیت الله جوادی آملی ، ص ۲۴۷ .

^۲ - فلسفه شهادت و عزاداری حسین بن علی (ع) ، علامه سید شرف الدین ، ص ۱۱۳-۱۱۴ .

^۳ - مستدرک الوسائل ، ج ۱۰ ، ص ۳۱۸ .

^۴ - همان ، ص ۳۱۴ .

چنانچه ملت را بخواهند و کشور خودشان را بخواهند . من امیدوارم که هر چه بیشتر و هر چه بهتر این مجالس برپا باشد . و از خطبای بزرگ تا آن نوحه خوان در این تأثیر دارد ؛ آن که ایستاده پای منبر ، چند شعر می گوید و چند شعر می خواند ، تا آن که در منبر است و خطیب است . اینها هر دو در این مسئله تأثیر دارند . تأثیر طبیعی دارند ؛ گرچه خود بعضی اشخاص هم ندانند دارند چی می کنند .^۱

رهبر معظم انقلاب :

اکنون باید به نحو متعارف که در طول قرون و اعصار عزاداری می کرده اند و متدینین و علماء هم خود در آن شرکت می جسته اند ، عزاداری کنند ، یعنی تشکیل مجالس روضه خوانی و راه اندازی دسته جات مواكب عزاداری که دارای حال و حزن و شور محبت اهل بیت است . سعی کنند که نوحه ها و شعرها و روضه خوانی هاپر مغز و دارای مضامین صحیح و متکی به آثار وارده ی معتبره از ائمه (ع) یا علمای بزرگ باشد .^۲

^۱ - صحیفه نور ، ج ۱۶ .

^۲ - دست پنهان ، موسسه فرهنگی فخر الائمه ، ص ۱۰ .

- (۱) فهرست منابع
- (۲) قرآن کریم
- (۳) آذرتاش ، آذرنوش، فرهنگ معاصر عربی به فارسی، پاریسیان، قم، ۱۳۷۸.
- (۴) آمري عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم، دارالکتب اسلامي، قم ، بی تا.
- (۵) افرادبستاني، فواد، منجد الطلاب، تهران ، ناشر اسماعيليان، ۱۳۶۶.
- (۶) اميني، ابراهيم، آيين عزاداري، انتشارات انجمن اولياء و مربيان، تهران، بهار ۱۳۸۴.
- (۷) ابوالفداء اسماعيل بن عمر بن كثير، البدايه و النهايه، ج ۹، مكتبه المعارف، بيروت، بی تا.
- (۸) حيدري، ابراهيم، تراژدی كربلا، ترجمه علي معموري، دارالكتاب الاسلامي، قم، ۱۳۸۱.
- (۹) جوادى آملی، عبدالله، شکوفایی عقل در پرتو نهضت حسینی، اسراء، آذر ۹۰. حماسه و عرفان، ج ۱، اسراء، چاپ ۱۲، پاییز ۱۳۸۸.
- (۱۰) دهخدا، علي اکبر، لغت نامه دهخدا، ياقوت، تهران ، بی تا.
- (۱۱) راغب اصفهانی، حسين بن محمد، مفردات راغب اصفهانی، ج ۱، محقق داوودی، دارالقلم، بيروت دمشق، بيروت، بی تا
- (۱۲) سبحانی، جعفر، مقاله خرافات، پژوهش گاه علوم و فرهنگ اسلامي، مهرماه ۸۸.
- (۱۳) سیاح، احمد، فرهنگ بزرگ جامع نوین، کتاب فروشی اسلام، تهران، ۱۳۶۸.
- (۱۴) شريف الرضى محمد بن حسين ،نهج البلاغه ، ترجمه دشتی ، شرکت تعاونی کارآفرینان، تهران ، بی تا.
- (۱۵) صدوق، محمد بن علی، الخصال، مصحح علی اکبر غفاری، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، ۱۳۶۲. امالی شیخ صدوق، دارالکتب اسلامي، قم ، بی تا.
- (۱۶) طهماسبی، احمد، شبيخون فرهنگي، زلال کوثر، چاپ هفتم، ۱۳۹۱.
- (۱۷) عمید، حسن، فرهنگ عمید، ناشر اميرکبير، تهران ، ۱۳۷۲.
- (۱۸) عاملی، محمدبن حسن ، مستدرک الوسائل، - مؤسسه آل بيت، - قم، ۱۴۰۷ ق.
- (۱۹) کلینی محمد بن يعقوب ، اصول کافی، ج ۱، هاشم رسولي (مترجم)، مؤسسه علميه اسلاميه، تهران.
- (۲۰) مجلسي، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۱۰ و ۲۲ و ۴۴ و ۷۵، تحقيق و تعليق سيد جواد علوي، دارالکتب اسلاميه، تهران، ۱۳۶۲ ق.

(۲۱) موسوی خمینی، روح الله، صحیفه نور، ج ۲۱، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات زبان کتاب، ۱۳۶۹.

(۲۲) مطهری، مرتضی، حماسه ی حسینی، صدرا، چاپ چهاردهم، تابستان ۱۳۶۸. آزادی معنوی، صدرا، چاپ ۵۲، دی ماه ۱۳۹۰.

(۲۳) معین، محمد، فرهنگ معین، گردآورنده عزیز الله علی زاده، تهران، بی تا.

(۲۴) موسسه فرهنگی مخزن الائمه، دست پنهان، دی ماه ۱۳۸۷.